

Érgyulladás (vaszkulitisz)

A vaszkulitisznek több formája ismert, ezek többségét a ritka kórképek között tartjuk számon. Előfordulhat, hogy az erek gyulladása csak egyetlen szervet érint (pl. a bőrt), máskor egyidejűleg több szerv vérellátása is károsodik. A betegség esetenként igen enyhe formában jelentkezik, máskor súlyos, akár életveszélyes szerkezeti és működési károsodásokkal társulhat. A vaszkulitisz, illetve annak tünetei felléphetnek hirtelen, heveny vagy hosszan tartó, idült formában.

MI OKOZZA AZ ÉRGYULLADÁST?

A vaszkulitisz pontos okát nem ismerjük. Bizonyos típusainak megjelenésében feltehető az örökletes genetikai hajlam szerepe. Más esetekben ún. autoimmun folyamatok állhatnak háttérben, amikor az immunrendszer a szervezet saját szöveteit, szerveit idegenként ismeri fel és ellenanyagot termel ellene. Ilyen kóros immunreakciót válthatnak ki bizonyos fertőzések (pl. B vagy C típusú hepatitisz, HIV-fertőzés, citomegalovírus-fertőzés), rosszindulatú betegségek, immunológiai kórképek, egyes gyógyszerek. A vaszkulitisz lehet más reumás jellegű betegségek részjelensége is, ilyen pl. az ún. SLE (szisztémás lupus erythematosus, röviden lupusz), a reumás ízületi gyulladás (reumatoid arthritisz) vagy a Sjögren-szindróma.

A vaszkulitisz az erek gyulladással megbetegedése, melyben az érfal megvastagszik, meggyengül és hegesedik, az erek belső átmérője beszűkül. Emiatt zavart szenved az egyes szervek, szövetek vérellátása, ami romló szervműködéshez, szövetpusztuláshoz vezethet. A betegség esetenként kezelés nélkül is javulhat, máskor tartós gyógyszeres kezelésre van szükség a tünetek enyhítésére, a betegség fellángolásainak kivédésére.

MIKOR KELL ÉRGYULLADÁSRA GONDOLNI?

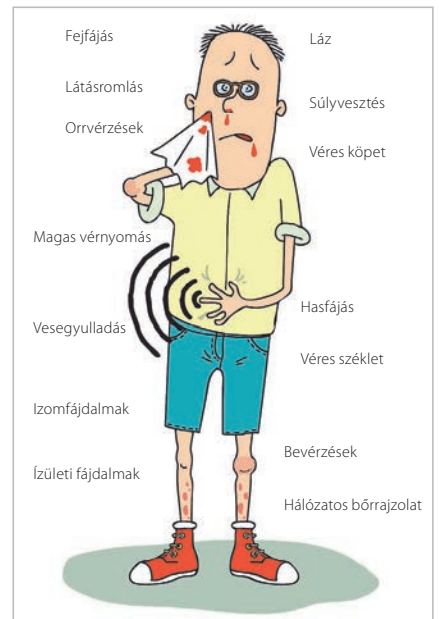
A betegség tünetei igen széles határok között változnak. A tünetek jellegét és súlyosságát az szabja meg, hogy az érintett erek milyen szervet vagy szövetet látnak el.

A vaszkulitisz tüneteinek egy része általános, a szervezet egészét érintő tünet, s ezek jelentős hányada számos egyéb kór állapotban is megjelenhet. Ilyen általános tünetek lehetnek a láz, fejfájás; általános levertség vagy fáradtságérzés; étvágytalanság és akaratlan testsúlycsökkenés; hasfájás; nem helyhez köthető, bizonytalan fájdalmak; éjszakai izzadás; bőrkütiések; zsibbadás és érzékszavarok; veseproblémák (pl. véres vagy elszíneződött vizelet).

A helyileg jelentkező, jellegzetesebb tünetek nagyban függenek az érintett erek elhelyezkedésétől. A vaszkulitisz többféle kórkép jelölésére szolgáló gyűjtőfogalom, típusainak részletes ismertetése túlmutat e beteg tájékoztató keretein.

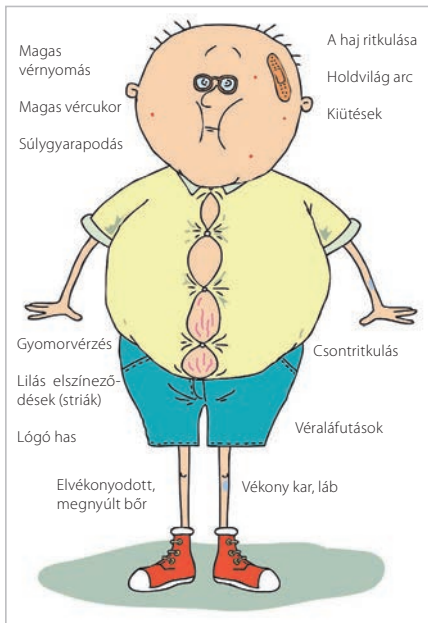
VIZSGÁLATOK ÉRGYULLADÁS GYANÚJAKOR

Ha az említett tünetek bármelyike tartósan fennáll vagy súlyosbodik, orvoshoz kell fordulni. A vaszkulitisz korai kórismezésének célja, hogy a súlyos szervi károsodások előtt megkezdődhessen a kezelés.

Alig van olyan szervünk, testrészünk, ahol az erek gyulladása ne okozhatna tüneteket, szövődményeket

Az orvos részletesen kikérdezi a beteget panaszairól, azok jellegéről, erősségéről, fennállási idejéről. Rákérdez arra is, hogy a tünetek állandó vagy időszakos jellegűek-e, illetve hogy van-e olyan tényező, ami enyhíti vagy súlyosbítja a tüneteket. A kórelőzmény felvételekor az orvos kitér a korábbi betegségekre, a családban elő-

Alig van olyan szervünk, testrészünk, ahol a sokszor nélkülözhetetlen tartós szteroid-kezelés ne okozhatna mellékhatásokat, szövdményeket

fordult hasonló tünetekre, a rendszeresen szedett gyógyszerekre is.

Laboratóriumi tesztek. Néhány egyszerű laboratóriumi vizsgálattal eldönthető, hogy zajlik-e a szervezetben gyulladás. Ennek megítélésére szolgál többek között egy speciális fehérje, az ún. C-reaktív protein (CRP) szintje. Teljes vérvépet is szoktak kérni, és szükség lehet bizonyos specifikus antitestek meghatározására is.

Vizeletvizsgálat. A vizelet vizsgálata választ ad arra a kérdésre, nincsenek-e jelen a vizeletben vörösvérsejtek vagy kóros mennyiségű fehérje.

Képkeltő vizsgálatok. A képkeltő vizsgálatok segítségével feltérképezhető, hogy az egyes szerveket/szöveteket mennyiben károsította az erek gyulladása miatt elégtelenné váló vérellátás. Ugyancsak a képkeltő vizsgálatokat hívhatja segítségül az orvos a kezelés hatásának felmérésére. A leggyakrabban alkalmazott képkeltő vizsgálatok a hagyományos röntgenvizsgá-

lat, az ultrahangvizsgálat, a számítógépes rétegvizsgálat (komputertomográfia, CT), a mágnesesrezonancia-vizsgálat (MRI) és a pozitronemissziós tomográfia (PET-CT). Az erek állapotának, a vérkeringés zavarainak elemzésére szolgál az érfejtés (angiográfia).

Biopszia. Apró szövetmintát vesznek a károsodott területről további kórszövet-tani vizsgálat céljaira. A mintában a patológus az erek gyulladására utaló jeleket keres.

KEZELÉS

A kezelés egyrészt a gyulladás csökkentését célozza megfelelő gyógyszerek adásával, másrészt a vaszkulitisz hátterében álló alapbetegségekre irányul. A terápia célja (1) a gyulladás megszüntetése, (2) a tünetek kiújulásának megelőzése. A gyógyszeres kezelés módja és időtartama az érgyulladás típusától, a szervi érintettségtől és a betegség súlyosságától függ.

Kortikoszteroidok. Ezek a vaszkulitisz kezelésében is nélkülözhetetlen gyógyszerek (pl. prednizolon) csökkentik az érintett erek gyulladását. Mellékhatásaik miatt az orvosok csak a feltétlenül szükséges adagban és ideig alkalmazzák őket.

Immungátló gyógyszerek. Az immunsejtek működésének gátlásával fejtik ki hatásukat. E csoportba tartozó hatóanyag pl. az azathioprin, a methotrexat és a cyclophosphamid.

Biológiai terápia. Ugyancsak az immunfunkciók befolyásolása révén ható újabb szer a rituximab, mely igen hatásos lehet a vaszkulitisz bizonyos típusaiban. A rituximab jó választás lehet hosszú távú fenntartó kezelésként, azonban ennek alkalmazásakor is számolni kell mellékhatásokkal, illetve a B típusú májgyulladás fellángolásával. Ugyancsak a biológiai szerek közé tartoznak a tocilizumab és a tumor-nekrózis-faktor (TNF) ellen ható szerek.

Műtét. Vannak esetek, amikor a vaszkulitisz okozta szöveti vagy szervi károsodások megoldására sebészeti beavatkozást kell végezni. Ez lehet ún. graftműtét: olyan érseb-

szeti beavatkozás, melynek során áthidaló érszakasszal biztosítják a véráramlást az érgyulladás miatt beszűkült vagy elzáródott érszakaszon. A szervek működésének leállításához vezető súlyos károsodás transzplantációt (pl. veseátültetést) tehet szükségessé.

Amennyiben a betegség hátterében külső oki tényező (pl. gyógyszer, vegyszer) hatása mutatható ki, fontos a gyanúba vett faktor kiiktatása a beteg életéből.

MIT TEHET A BETEG?

Az érgyulladásban szenvedő betegek életében az egyik legnagyobb kihívást az jelenti, miként képesek megbirkózni a hosszan tartó gyógyszeres kezelés nem kívánt hatásaival. Ehhez néhány fontos tanács:

► A családtagok és barátok igen értékes támogatást nyújthatnak a betegséggel és a tünetekkel való megküzdéshez. Ne féljen, ne szégyelljen segítséget kérni, fogalmazza meg igényeit. A sorstársakkal való találkozás és konzultáció érdekében kérjen tanácsot orvosától vagy keresse a megfelelő beteg-szervezeteket (pl. Autoimmun Klub).

► Étkezzen egészségesen! A kiegyensúlyozott étrendnek nagy szerepe van az általános egészségi állapot fenntartásában és a mellékhatások (csonttritkulás, cukorbetegség, magas vérnyomás stb.) csökkentésében. Kortikoszteroid-kezelés mellett szükség lehet D-vitamin- és kalciumpótlásra is.

► Mozogjon rendszeresen! Válassza azt a mozgásformát, amit a legszívesebben végez, pl. gyaloglást, úszást, kerékpározást, futást, evezést. A rendszeres aktivitás hozzájárulhat a csonttritkulás, a magas vérnyomás és a cukorbetegség megelőzéséhez, a szív és a tüdők épségének, az általános egészségi állapotnak a fenntartásához.

► A vaszkulitisz kezelésében alkalmazott gyógyszerek fokozhatják a fertőzések iránti hajlamot, ezért a betegeknek különösen fontos megkapniuk a szükséges védőoltásokat, pl. a szezonális influenzával szemben.